

СВЕТСКА КЊИЖЕВНОСТ

Савремена америчка приповетка (II)

Дејвид ЛЕВИТ

СТРАНЦИ

Пре годину дана нисам могла ни у сну да замислим да ћу да будем ту где сам: у соби за дневни боравак на трећем спрату Државне болнице, посматрајући са кћерком десетак мушкараца посађених у углу. Са дистанце они су изгледали готово нормално – зелено војничке панталоне, радничке кошуље, беле чарапе – али ја сам већ из искуства запажала нездраве, необичне трзаје. Сви су били чланови песничког клуба. Управо мој муж Олден треба да чита. Потребно му је неколико тренутака да пронађе штап како би се подигао са столице. Чим устане, сав се згрби, ушепртља. Лево, беживотно око попримило је боју мермера. Испод пепељасто-жуте косе примећује се пепељасто-ружичаста огреботина.

Жена која води волонтерски клуб глади чело и врти наушницу у облику слончета док слуша. Олденов глас, који му се недавно повратио, личи на промуклу рику.

„О, Боже, проклет био“, чита, „Луд сам да луђи не могу бити, а ни ходати ни говорити.“

Пролеће је, а моје најмлађе дете, једанаестогодишња Нина, утумила је себи у главу да је странац.

Госпођа Томпкинс, њена учитељица, звала ме је јуче изјутра да ми то каже. „Нина је исконструисала целу историју“, шапнула је, скинувши наочаре и нагињајући се преко стола према мени, као да нас је неко одозго прислушкивао. „На часу је потпуно одсутна, само седи и црта. Чудне пејзаже, свемирске карте, интериоре свемирских бродова. На крају сам упитала неке друге ученике шта се збива. Рекли су ми да Нина очекује да њени прави родитељи дођу по њу. Она каже да је нека врста надзорника-посматрача, одгајена овде, али ће ускоро бродови стићи и одвести је.“

Погледала сам по учионици: зидови су били прошарани цртежима аутомобила и зечића, света виђеног дечјим очима. Нинини су били магловити, нежни предели извучени крејонима. Без љубичастог сунца са људским лицем. Без неочекиваних, намрштених ауто-портрета. У току годионе Нина је

Из Антологије савремене америчке приповетке у избору Милисава Савића коју ће „Просвета“ објавити 1987.

проживела снажан и нагли пубертет, набујале груди јој веће него моје, испод пазуха густе чуперци. Млађе девојчице су је избегавале. Већину поподнева престоји у углу дворашта, коса скупљена у репић, чело сија. Недавно ми госпођа Томпкинс каже да је неколико девојчица, које носе наочаре и које воле да употребљавају дуге, компликоване речи, почело да се на одморима скупља око Нине. Они седе у кориту поломљеног тегована и тако удивљено слушају Нину као да је пророк.

„Можда би требало да је пошаљете психијатру“, предложила је госпођа Томпкинс. Она је добра учитељица, боља од већине њених колега. „Ово се може изродити у озбиљан проблем“, рекла је.

„Размислићу о томе“, одговорила сам, али сам лагала. Ја немам пара. Поред тога, знам нешто о психијатрији; прилично је опасна. Мислим да не бих могла да поднесем кад бих видела шта је остало од Нине пошто су јој уништили све фантазије.

Данас Нина седе у углу собе за дневни боравак. Сасвим је мирна и нечујна, али ја знам да све запажа. Жена са наушницом-слончетом говори једном пацијенту о поезији *као* о поезији.

„Знате“, рекла сам јој касније. „Просто сам запањена да човек као Олден може да пише поезију. Он је био програмер на компјутерима. Не памтим – од како сам удата за њега – да је прочитао иједну књигу.“

„То што ради заиста је истински снажно“, рекла је инструкторка. „Подсећа ме на Микеланђелове *Спутане робове*. Код вашег мужа уметност је појачана сировошћу.“

Пружа ми шапирографисане листове – неке примере поезије настале у клубу. „Свима нама потребан је потицај да бисмо се само-изразили,“ каже.

Касније, седећи са Олденом на сунчаној тераси, ишчитала сам његове песме. Пуне су накнадних и пропратних примедби – сличних које је мој брат правио кад би се загрејао за неку девојку у школи. Збуњена сам. Нина, склупчана у болничким колицима, чита седамнаести пут *Хронику о Нарцији*. Ускоро морамо да пођемо кући, али ја сам забринута због нових кола. Сумњам да нешто није у реду са кочницама. Када сам купила кола, проверила сам појасеве за везивање безброј пута.

„Вечера?“ пита Олден. Свака обична реч за њега је, сећам се, велики напор. Морамо бити стрпљиви.

„Скоро ће“, кажем.

„Вечера. То је све...“ Бори се да пронађе реч; чело му се зацрвенело, око на које види зури у супротни зид.

„Срање“, каже. Наставља да зури у зид. Очи су му безизражајне. Поново се задише.

У близини неко вршти, али ми смо на то навикли.

Дан пре годину дана. Обичан дан. Одвела сам сина, Чарлија, зубару. Купила сам јагњећи бут да га замрзнем. Тамо сам налетела на распродају папирнатих салвета. Предвече, на путу за ресторан, Олден је колима прбио ограду и прелетео преко насипа. Сећам се, и увек ћу се сећати, како је његово тело готово грациозно прелетело кроз предње стакло, како се стакло распрштало на хиљаде светлуцавих парчића. Пре тога, док смо се препирали, рекао је да од појасева са спасавање човек више може да настрада него да се

сачува, па сам се везала из чистог ината према њему. То је и било пресуђујуће да сада, ето, могу да причам све ово.

Из несреће сам изашла са напрслем слезином и двадесет две поломљене кости. Олден је изгубио око, доста од покретности и моћ говора. После седмодневне интензивне неге, свако је био премештен у своју болницу. За шест месеци, три недеље и пет дана колико сам тамо провела, осам жена спавало је у кревету преко пута мене. Прва је била мајушна, старија госпођа са тихим гласом, која је стално држала навучену завесу између нас. Понекад би се њена деца ушуњала да је посете; промолили би главе иза завесе и буљили у мене, све док их она не би руком повукла, гласно шапућући: „Извините.“ Била сам тешко омамљена лековима; све ми се чинило као тренуци, који су се ређали један за другим. Пошто је стара жена отишла, друга је дошла на њено место. Негде у току ових месеци појавила се једна тексашка свештеница која је била на хемио-терапији; проводила је дане шминкајући се, безброј пута, све до сумрака када би јој лице поплавило од масница.

Болница. Шта могу да кажем о месту на које се навикнете да не можете без њега? Мрзите га, али у исто време не можете без њега. Недељама после мог отупштања молила сам да будем поново примљена. Ноћу сам се будила у сузама беспомоћна, убеђена да је стигла пропаст света, а да сам једино ја остала, да сам једино ја преживела. Звала бих одељење на којем сам лежала. „Биће ти боље, драга моја“, рекле су ми сестре. „Немаш разлога да се враћаш, а уосталом ми смо те отпустили.“ Желела сам кашичицу нечег слатког. Желела сам да светло буде упаљено у ходнику целе ноћи. Желела сам да ми неко каже да шест месеци није прошло, да је све то био, као што је изгледало, један једини бескрајни тренутак.

Почела сам – што ми је дошло као компензација – да проводим време у Олденовој болници што сам више могла. Главна сестра ми је предложила да би могла уколико већ намеравам да цео дан ту остајем, да радим нешто корисно. Заиста су им били потребни добровољци за шести спрат, спрат тешко оболелих, неизлечивих. Пристала сам да олазим горе после подне, замишљајући причачки угао са трогодишњацима и седамдесетогодишњацима. Жена с којом сам највише радила остала је три пута трудна у току године. Човек с којим је зачала, бледуњави младић, стално је балавио, неспособан да држи главу усправно. Наравно, морала је да абортира. Нико из администрације није био вољан да тражи средства за набавку контрацептивних средстава, зато што би то значило да морају да признају да заиста постоји потреба за таквим нечим. Нисмо могли спречити пар од копулирања. Крили су се у цбуновима и оставама. Потпуно су били оспеднути вођењем љубави, и на свашта су били спремни да би били једно с другим. Када бисмо их затворили у посебне собе, гребали су по вратима и вриштали.

Последња трудноћа је била најгора, зато што је жена била упорна у томе да роди бебу, а законски је на то имала право. Нора, моја надлежна – намргођена, старомодна сестра – није имала никавог разумевања и инсистирала је на томе да жена чак и не зна шта значи бити у другом стању. И збиља, у трећем месецу жена је почела да вришти и нико није могао да је умири. Нешто се покретало унутра, нешто што би је – плашила се – могло

убити. Од љубавника није било никакве помоћи. Исто онако једноставно као што је почео с њом, тако је и заборавио, и зближио се са другом, патуљастом девојком која је дошла из Калифорније.

Жена се сложила да по трећи пут абортира. Пошто јој је трудноћа била одмакла, све је било прилично болно и компликовано. Нора је одмахнула главом и рекла, „Куда срља овај свет?“ Потом је наставила да обавља свој уобичајени посао.

Обожавам жене које одмахују главом и говоре, „Куда срља овај свет?“ Надам се да свет – у инат њима – неће да оде бестрага.

У последње време и сама, на свој начин, трудим се да свет не срљне негде, да земља остане у својој орбити. Данас, на пример, одводим Олдена до кола и смештам га иза управљача, знајући да у томе ужива. Загрејане поливинилске превлаке пеку му бутине. Смирујем га. Седим до њега, привезана, док он полако okreће управљач. Он зури кроз предње стакло у друга кола на паркингу, замишљајући, можда бескрајни предео који се открива пред њим док вози.

Време посете је истекло. Уводим Олдена унутра и љубећи се опраштам. Ових дана он дели собу са младићем који се зове Џо, ветераном из Вијетнама, кога стално прате несреће на мотору. Услед неколико пластичних операција и пресађене коже, Џоово лице је прошарано са шест или седам боја – углавном драп и тамно-смеђом – али он може да говори а недавно је повратио способност да се смеши. „Хеј, лепојко“, каже кад уђемо. „Није лоше кад се овде види zgodна женска.“

Нина чита седећи у столици до прозора. Мрзовољна је док се поздрављамо са Олденом, мрзовољна док идемо према колима. Претпостављам да би требало очекивати неку врсту мрзовоље – то је реакција на све оно што је видела прошле године. Идемо да покупимо Чарлија, који има шеснаест година и који већину времена проводи у радњи за компјутере, у гримизној згради у облику шљиве која је живи сведок како се замишљала будућност у педесетим годинама. Чарли је компјутерско чудо, доказани геније, ништа посебно у нашој компјутерској заједници. Са власником компјутерске радње ради на неком послу али о томе не воли да говори. Ту се помиње и онај магични предмет зван софтвер. Он користи терминал продавнице а за узврат даје власнику део своје зараде која је прилично позамашна. Сваког дана стиже му понеки чек: из Пуерторика, из Тексаса, из Њујорка. Новац оставља на штедну књижицу. Каже да ће за годину дана уштедети довољно да би се могао уписати на факултет – што ја могу само да поздравим.

Пре неки дан замолила сам га да ми лепо објасни, на обичном енглеском, шта је то што он ради. Седео је у кухињи са Стуртом Бекменом, дебељуцом са ретким брчићима – што је био знак да дечак још увек одбија да почне да се брије. Стурт је био главни мастор за електронске игре којима су се Чарли и његови другари забављали сваког четвртка увече. Чарли је Галдриан, патуљак-ратник, с најмање смисла за практично. „Мислим да можемо да кажемо“, рекао је Чарли, „да је ово тек први корак према великом компјутерском добу у коме неће бити потребни експерти за ову игру. Машина ће за нас створити комплетни свет у који можемо да будемо пребачени. Живећемо унутра машине – дан, годину, цео живот – и прожи-

већемо све авантуре које нам она припреми. Ми смо претходница главног продора нове, механичке имагинације. Непотребно је рећи да су могућности готово неисцрпне.“

„Смислио си ту машину?“ упитала сам, готово поносна као мајка божија.

„Пројекат је, наравно, у заметку,“ рекао је Чарли. „Али успећемо. За колико година? Педесет. Ко зна?“

Чарли изгледа љутито док се возимо кући. Бесно листа хрпе зеленог одштампаног папира. Кад се развије, папир одлепрша у Нинину косу, али она то не примећује. Лице је притисла уз прозор, тако јако да су јој нос и усне потпуно спљоснути.

Размишљајем да започнем неки разговор, али кад се укључимо на ауто-пут, и сама осетим потребу за тишином. Ноћас је наша кућа прилично мрачна и непријатна, и одбојна, као да смо странци. Чим закорачимо унутра, Чарли се изгуби у својој соби и у свом сопственом свету. Нина седи са мном у кухињи све док не заврши читање књиге. То је последња у Нининој серији, и када је затвори, на лицу јој се појави незадовољан израз, као свакоме који се надао да се нешто неће никад завршити. Прошлог месеца пријавила се у локалној библиотеци за такмичење у томе ко ће више прочитати књига. Суседи су се сложили да поклоне УНИЦЕФ-у по неколико долара за сваку књигу коју она прочита не сањајући да ће прочитати педесет девет.

Непријатно ми је и да је погледам. Намргођена, мрачна, нимало лепа. Моја мајка је говорила: једно је да изгледаш ружно а друго је да се понашаш и осећаш као ружна. Ипак, мора да је страшно кад тело почне да те не слуша, да се понаша на свој начин. Пелије се деле, хормони бујају; код Нине је све било несређено, неусклађено, без осећања за било какву контролу. Када је први пут добила менструацију вриштала је на сав глас, сматрајући да је навукла болест од које деца брзо и прерано старе. Видели смо слике такве деце – смежурани, поседели четворогодишњаци, опуштене и наборане косе, гњилих зуба. Уверавала сам је да не болује од тога и да је једино мало више развијена, што је сасвим природно. За неколико година, рекла сам јој, другарице ће је стићи.

Сада се држи потпуно неприродно, одвратно, као да жели да се дистанцира чак сама од себе. Ружноћа је заиста нека врста издаје. Изненада Нина више ником на свету не може да верује; тело више није њено, постаје јој душманин.

„Нина, тата се обрадовао што те је данас видео“, кажем.

„Добро.“

„Да ти донесем нешто?“

Још увек ме не гледа. „Не“, каже. „Низшта ми не треба“.

Касније те вечери мајка ме зове да се похвали за нови бежични телефон. „Могу с њим да ходам околу куће“, каже. „Сада сам, на пример, у кухињи и идем према купатилу.“ Мајка држи до Божићних породичних билтена и верује у судбину. Ноћас ми прича о господину Гарвеју, локалном политичару и суседу који је недавно ухапшен. Нико не зна појединости овог скандала; мајка је чула да су дечаци који се помињу као умешани млади, млађи него Чарли. „Жена му је потпуно мирна, ради у врту

као да се ништа није десило“, каже ми. „Наравно, ми о томе ништа не говоримо. Шта бисмо могли да кажемо? Она зна да избегавамо да то поменемо. Кућа јој је као увек у савршеном реду. Њега сам чак видела пре неки дан. Носио је црни џемпер онакав какав је имао твој отац. Рекао ми је да се по први пут у животу опустио играјући голф, радећи у врту. Она ми изгледа болесно, ако ме питаш. Када сам била у твојим годинама, сигурно бих се питала како једна жена може да преживи нешто овако, али сада ме не изненађује када видим да она може. Ипак, то ме је шокирало. Он ми је увек изгледао као прави породични човек.“

„Мора да је то знала“, кажем. „То је вероватно годинама била њихова заједничка тајна“.

„Ја не зовем тајнама било какву чињеницу у вези брака“, каже мајка. „Не у њеном случају. Ни у твом, такође“.

Нешто касније она је убеђена да постоји нека страшна тајна у вези са Олденом и са мном. Рекла сам јој да смо се потукли оне ноћи када смо доживели саобраћајну несрећу, али јој нисам рекла зашто. Не зато што је истина посебно застрашујућа. Предмет наше свађе био је тривијалан. Неугодно тривијалан. Ишли смо на вечеру. Ја сам желела да одемо у неки кинески ресторан. Олден је желео да видимо како је у једном италијанском ресторану о којем су му причале колеге са посла. Наша породица се увек грдно препирала око избора ресторана. Неколико пута, док смо сво четворо били стрпани у колима, Олден би скренуо и зауставио се крај пута. „У оваквој збрци нећу да возим“, рекао би. Расправе о томе где би требало јести обично су завршавале сузама и наглим поврацима кући. Деца би јецајући улетела у собе. Све би се завршило тако што бисмо за вечеру јели туну из конзерве.

Мајка је убеђена да сам нашла љубавника. „Олден је још увек мушкарац“, каже ми. „С одређеним мушким потребама.“

Толико већ дуго причамо да ми слушалица жуљи уво. „Мајко“, кажем, „молим те не брини. Нисам ја баш у таквом стању да ми је то најпрече.“

Не смеје се. „Посматрам господина Гавроја и просто сам ганута“, каже. „Тако снажна личност. Може да је узмеш за пример. Пре него спустим слушалицу, желим да ти кажем неколико речи о оном што сам управо прочитала, уколико немаш ништа против.“

Мајка воли да прича о свему што зна, а и ја сам одрасла у таквој традицији. Стално препричавамо филмове, наводимо ауторативне податке из специјалних телевизијских емисија. „Шта си читала, мајко?“ питам.

„Ради се о човеку који проучава Холокауст“, каже. „Он прави дијаграме. Једна оса представља смисао/бесмисао живота а друга успех/неуспех. То значи да постоје четири групе људи – они који су потпуно задовољни својим успехом, они које можемо да разумемо, затим они који су очајни иако имају успеха, као толико много света које знамо, и они који су очајни зато што немају никаквог успеха. Наравно постоји и четврта група – људи који су задовољни неуспесима, људи којима није потребна нада да би живели. Да ли знаш ко су ови људи?“

„Ко?“ питам.

„То су једини“, каже мајка, „који су преживели.“

Настаје дуга, свесна ћутња.

„Помислила сам да би требало да знаш“, каже мајка, „да сам сада напољу, на задњој тераси. Могу да се удаљим до триста метара од куће.“

Од недавно мислим често о нечему страшном што сам урадила као дете – нешто од чега се ни ја ни мајка нисмо никад истински опоравиле. То сам урадила у шестој години. Једног дана у школи моја старија сестра, Мери Елис, замолила ме је да кажем мајци да ће она тог поподнева свратити код пријатељице да се поиграју са неким новим луткама. Тог дана била сам љута на мајку а љубоморна на Мери Елис. Када сам стигла кући, мајка је хранила мачку, и без икаквог поздрава (она је такође због нечега била љута на мене) наредила ми да избацитим ђубре. Била сам сва бесна, и на њу и на сестру, која јој је – била сам убеђена – била много дража. И онда ми је синула шашава мисао. „Мајко“, рекла сам, „морам нешто да ти кажем.“ Окренула се. С одсутним изразом на лицу усмерила је поглед на мене. Схватила сам да немам другог избора него да завршим оно што сам почела. „Мери Елис је данас погинула. Пала је са разбоја у гимнастичкој сали и преполовила главу.“

Прво ме је само гледала, отворених устију. Онда су јој очи – овог се добро сећам – отишле, свако за себе, у потпуно супротном смеру. За врло кратак тренутак, танане појединости о свему – о кући, мом животу, свемиру – постале су ми блиске и муњевито сам схватила како лако ломљив систем може да експлодира.

Мајка је почела да дрхти. Испустила је звуке али није могла да говори. У истом тренутку кад сам изговорила ужасне речи, почела сам да плачем; нисам могла да повратим глас да јој кажем истину. Она је наставила да ме дрмуса. Коначно успела сам да изгрцам: „Лагала сам . Лагала сам. Није истина.“ Престала је да ме дрмуса и подигла у вис. Затворила сам очи и престала да дишем, замишљајући да ме може бацити на под. „Монструме“, шаптала је. „Свињо једна“, целила је кроз чврсто стиснуте зубе. Лице јој се од беса искривило, очи севале. Зграбила ме је чврсто, положила преко колена и почела да ме бубета. „Ти монструме, мали монструме“, узвикивала је између јецаја. „Да ме више никад ниси тако престашила, никад.“

Док је Мери Елис стигла кући, ми смо се помириле. Мајка ме је заклела да никад не кажем сестри, шта се десило и никад и нисам. Од тада је постојало нешто заједничко између нас, боље рећи та тајна. То нас је везало, тако да смо сада много блискије једна другој него што је свака од нас са Мери Елис, која се удала за адвоката и преселила на Хаваје.

Не могу да заборавим ову епизоду зато што сам видела, други пут, како трагедија може да се деси за час. Поглед Олденових очију, у тренутку пре саобраћајне несреће, препознала сам лако, јер сам га видела раније.

„Чујем да си ти са неке друге планете, кажем Нини после вечере.

Она не трепне. „Претпостављала сам да ћеш то сазнати пре или касније“, каже. „Али, мајко, можеш ли да разумеш да нисам желела да те повредим.“

Очекивала сам исповест и сузе. Нинина искреност ме изненађује. „Нина, кажи ми шта се дешава с тобом?“ питам, покушавајући да опонашам ауторитет мајке.

Нина се смеши. „У четвртог миленијуму“, каже, „када се то најмање очекивало Бролијани су напали град Лендруз на планети Абдур. Завладао је невиђени хаос. Свемирски гмизавци су побегли из зоолошког врта. Ускоро је постало очигледно да то друштво нема никакве шансе да преживи напад. Измул, отац целог нараштаја, јурнуо је према свом свемирском броду. То је био један једини у граду. Гомиле су покушавале да се укрцају, да избегну катастрофу и свемирске гмизавце, али свега је неколико стотина успело. Неки су се прикључили уз спољне зидове брода, али су били распршени када се летелица винула. Стотине људи било је развејано у свемир. Преживали су успели да стигну до мале планете, Дандрил, и да се ту настане. Одатле ја водим порекло.“

Говори као права мудрица, не као неко кога сам могла да родим. „Нина“, кажем, „ти водиш порекло од мене.“

Одмахује главом. „Ја сам надзорник. Одлучено је да ја будем рођена у земаљском облику тако да могу да надгледам вашу планету и прикупљам знање које нам је потребно да би обновили наш свет. Створена сам у твојој материци док си спавала. Не можеш да се сетиш кад сам зачета.“

„Сећам се ноћи кад се то десило“, кажем. „Тата и ја смо били на конференцији у Сан Луису.“

Нина се смеје. „То се десило у твом сну. Невидљиви зрак. Никад га ниси осетила.“

Шта могу да кажем на ово? Мало се одмакнем и строго је погледам. Али ме она чак и не примећује. Зури кроз прозор, у зелене ноћне тачке.

„Одавно сам у телепатском контакту“, каже Нина. „Мој народ ће једном доћи да ме коначно одведе тамо где припадам. Мајко, била си добра према овој земаљској љуштури. И за то ти хвала. Али мораш да разумеш да морам да те напустим. Мој народ ствара нову цивилизацију на Дандри-лима. Морам да одем и помогнем им.“

„Разумем“, кажем.

Гледа ме смешећи се. „Добро је да разумеш, мајко“, каже Нина. „Добро је да си то схватила.“ Нагне се према мени и пољуби ме у образ. На искушењу сам да је шчепам као што би мајка требало да шчепи дете, за рамена, за врат; на искушењу сам да јој истерам бубице, да је изударам, да је задарим.

Али, ништа од свега тога. Са изразом онога који је управо обавештен да ће бити спасен, та земаљска љуштура коју ја зovem Нина одлази према тераси, седа тамо и чека своје зачетнице и сроднике.

Ујутру мајка ме поново зове. „У башти сам, управо гледам боранију“, каже. „Сада идем западно, тамо где су оне азелеје посађене.“

Припрема божићне билтене па жели обавештења о мојој породичној лози. „Мајко“, кажем, „сада је март. Божић је далеко.“ Она ћути. Од недавно вођење евиденције о успесима и неуспесима целе наше породичне лозе постало је за њу врло значајно.

„Питам се да ли ће Гарвеји слати божићна писма ове године“, каже. „Знаш, питам се шта би могли да пишу. О, управо видим господина Гарвеја како разговара са дечком који разноси новине. Да, када размислим о свему томе, било је знакова који су указивали на то. Ја му сада машем. Узвраћа

ми. Сећаш се, зар не, колико се потрудио да Сепардов син добије стипендију за факултет. Шта ако се одлучи да се о томе пише у породичном билтену? Заиста би било неугодно да се то чита.“

Док причамо, посматрам Нину, која седи у пролећној, росној башти и чита сајенс-фикшен роман *Лав, вештица и орман*. Повремено погледа у небо, тек да провери, а онда се враћа књизи. Сва је блажена.

„Шта да кажем о твојој породици ове године?“ пита мајка. Волела бих да знам да јој кажем, Сигурно ништа што би могло да буде штампано на љубичастом папиру, уоквиреном гранчицама и венчићима. А поврх тога сви они стари породични билтени чине ми се, када их сада читам, тако идилични, тако блажени и тако чисти и недужни у односу на све прославе и катастрофе које ће бити забележене следеће године. Шта ће с нама бити у ово време идуће године? Шта ће се десити до онда? Можда неће бити мајке да запише те догађаје; можда и мене неће бити да их читам.

„Можеш да кажеш нешто о Чарлију“, кажем. „Нешто о томе да је обдарен невероватном имагинацијом.“

„Мора да сам сада најмање триста метара од куће“, каже мајка. „Можеш ли да ме чујеш?“

Глас јој пуцкета, има неких сметњи, али се добро чује.

„Наставићу да корачам“, каже мајка. „Наставићу све до тачке до које ме можеш чути.“

Та ноћ у Сан Луису, Олдене – да ли можеш да је се сетиш? Чарли је тада био већ поодрасла беба, срећно успавана у собици до нас. Планирали смо да те ноћи направимо дете и сећам се да сам сасвим сигурно осећала да ће то да се деси. Можда због блештаве помрчине која се назирала кроз наш прозор, или због ситне кишице, или због страсти коју смо осетили. А можда је то била она врста ноћи у којој се свемирски бродови спуштају и непозната бића шуљају околу, потпуно фасцинирана свим оним што ми сматрамо као једноставно, као обично.

Постоје неке годишњице којих човек не жели да се сети. На пример, година у којој смо готово настрадали. Ако бих могла да те пробудим, Олдене, да уђем у свет иза твојих очију, питала бих те: Зашто си скренуо с пута? Да ли је то био хир, изненадно искушење да уништиш обоје без икаквог разлога? Или си се надао да би кола могла да имају крила, вину се у висину и избаце, тебе, нас, у једној секунди изван овог света?

Дошла сам ти после ручка. Цо неће да се потруди ни да ми каже здраво, а ти се одлучујеш да ћутиш иако те љубим у чело. „Што си намрштен?“ питам. „Опет за доручак јаја у праху?“

Отвориш ладицу орманчића до твог кревета и пружиш ми кључ. Помагнем ти да устанеш, обучеш кућну хаљину, изводим те у ходник. Морамо да будемо тихи. Пазећи да нас нека сестра не види, пожурујем те да уђемо у собицу у којој се држе креветски чаршави и болничке униформе. Закључавам врата, палим светло.

Правимо на поду лежај од чаршава. Свучемо се; и онда, Олдене, почињем да водим љубав с тобом – ти на мени, неспретан и брз као клинац. Покушавам да не свршиш тако брзо, подучавам те како се води љубав као што

мајка подучава дете како да хода. На крају крајева, мораш и овај језик да поново научиш.

Лежећи тамо, притиснута твојом тежином, размишљам о томе како сам захвална земаљској гравитацији, како сам захвална години која је прошла и нашој планети што није искочила из своје климаве обрти. Ако ништа друго, ми држимо једно друго снажно.

Гледаш ме у очи и покушаваш да нешто кажеш. Усне ти заокружују непознату реч, чело ти црвени и оспе са грашкама зноја. „Шта, Олдене?“ питам. „Шта желиш да кажеш? Мало размисли.“ Усне ти се покрећу несувисло. У мраморном оку сама од себе појави се суза и склизне вијугајући низ избраздану кожу.

Зурим у твоје мртво око. Оно је млечно бело, прошарано плавим и сивим пругама; нема зенице. Попут наше кћерке, Олдене, око нема никакве везе ни са једним од нас двоје. Морам да ти кажем да оно изгледа као планета Дандрил, коју с времена на време замишљам – та ружна, мала планета, на којој се Нинин народ, док она чека у врту, полако враћа у живот.

Са енглеског превео:
МИЛИСАВ САВИЋ

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ: Девил Левит, припадник најмлађе генерације америчких приповедача, објавио је збирку прича *Family Dancing* која је наишла на изразито повољан пријем и код публике и код критике. Његов издавач му најављује први роман.